

Ręcznik obrzędowy z Podlasia

Talizman utkany na krosnach i zapisany haftem

Krystyna Chodak¹

Przeznaczony na RĘCZNIK, lniany lub konopny materiał, był tkany w czasie postu przed Wielkanocą. Wymawiane wówczas słowa modlitwy, zaklęcia symbolicznie „splatały się” z nitkami w tkaninę, nadając jej szczególną moc. Z utkanego tak zwoju odcinano najczęściej pas długości powyżej 1,5 metra. Czasem była to krotność wzrostu człowieka. Bielono go na słońcu i dopiero wówczas zdobiono haftem. Początkowo podstawowym kolorem haftu był kolor czerwony, symbolizujący ogień, energię, życie i słońce. Powstawał wówczas swoisty zapis z geometrycznych wzorów pełnych znaczeń na białym tle. Biel kojarzono z wiecznością, bezgranicznością, spokojem oraz śmiercią. W ten sposób dwie przeciwne energie łączono ze sobą. Podobnie dwa końce symbolizowały: z jednej strony kobietę, a z drugiej mężczyznę; początek i koniec życia. Część środkowa natomiast oznaczała drogę człowieka, jego los. Technika zdobienia i kolorystyka z upływem czasu ewaluowała. Wzory geometryczne, dominujące na najstarszych ręcznikach, w późniejszym okresie zastąpiły głównie motywy roślinne. Ręcznik wykorzystywany był w obrzędach religijnych, uroczystościach rodzinnych, jako szczególnej rangi prezent, jak też rodzaj swoistej ochrony – talizman – przed nieszczęściem, m.in. przed epidemiami.

Bibliografia tematu

Matus I. (2006). *Ręcznik – przedmiot, symbol, sacrum*, „Przegląd Prawosławny” 8(254), s. 32-34.

Dębowska A., Sołub K., Sołub J. (2015). *Ręcznik ludowy z okolic Bielska Podlaskiego – haft i koronka*, wyd. II, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Białystok, s. 1-140.

Dębowska A., Sołub K., Sołub J. (2017). *Katalog ręczników ludowych gminy Boćki, Brańsk, Rudka, Wyszki*, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Białystok, s. 1-218.

Kępa E. (2017). *Alina Dębowska, Katarzyna Sołub, Jerzy Sołub, Katalog ręczników ludowych gminy Bielsk Podlaski, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Białystok 2015, ss. 216, ISBN 978-83-87026-44-8, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobięcych” 1(2), s. 189-204.*

Dębowska A., Sołub K., Sołub J. (2019). *Katalog ręczników ludowych Gminy Orla*, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Białystok, s. 1-288.

Siegień-Matyjewicz A.J. (2020). *Los człowieka na płótnie wyhaftowany – ręcznik obrzędowy jako symbol kultury materialnej Białorusinów z Podlasia*, „Acta Polono-Ruthenica” XXV/2, s. 103-120.

¹ Dane kontaktowe: Nowoberezowo 107, 17-200 Hajnówka, e-mail: krystynachodak@op.pl